Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1936-07-17, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Ačiū už laišką ir fotografijas.

Mielas Juozapai,

Ačiū už laišką ir fotografijas [1]. Baibokų likimo reikalu tu samprotauji visiškai teisingai. Aš jaučiau, kad Aniolas [2] norėjo su manim [3] vienu kalbėti ir aš sąmoningai to vengiau. Ir turbūt teisingai padariau, – tai patvirtina, kad kun. Kirlys [4] naują testamentą rašė. Juk buvo parašytas vienas testamentas su visų brolių pritarimu, – aš pats jį perrašinėjau mašinėle dar [5]. Aš buvau tikras, kad tuo testamentu Aniolas ir gyvena. Bet, pasirodo, jis buvo privertęs kitą parašyti. Antrame testamente turbūt nebefigūruoja esminiai pirmojo testamento punktai: kad Aniolas be brolių sutikimo neturi teisės Baibokus nei parduoti, nei kam pašaliniam užrašyti, nei praskolinti, nei ilgam terminui išnuomuoti. Tai Aniolui turbūt labiausia ir nepatiko. Aniolo taktika visuomet mane baisiai erzindavo. Kai jis sirgo, ginčytis su juo negalėjau, o likti jo valios vykdytoju prieš mano įsitikinimus – neturėjau jokio noro. Įdomu, kas tame „naujame testamente“ prirašyta, – Aniolas nė žodžio broliams apie tai neprasitarė! Manydamas, kad galioja senasai testamentas, aš buvau susitaręs su Adolpu [6], kad atsisakau nuo bet kurio palikimo jo naudai, – aš jam buvau šiek tiek skolingas (Peterburge pas jį gyvenau [7]). Tatušiui [8] mirus, Biržų mokesčių inspektorius paklausė raštu dėl palikimo, – aš pranešiau, kad nuo visko atsisakiau Adolpo naudai. Įdomu, ar tas atsisakymas (mano raštelis [9]) turi juridinės [1r] // galios? Jeigu turi, tai ar nepritrauks kartais „mano dalį“ Adolpo civiliniam (valstybės) ieškiniui patenkinti – nekonfiskuos? Bet Adolpas formaliai turbūt to mano poperielio nėra sutvarkęs. Tiek to. Bet įdomu, kada Kirlys tą testamentą surašė? Ar jo negalima būtų diskutuoti? Aš manau, kad Tavo [10] ir Kazimier. [11] teisės turėtų būti kiek pilniau apdraustos. Tu ir Kazys – sveikatos nustoję [12], jei kyla kokie neramumai – kur pasidėsite? Ar testamento patvirtinimas yra formaliai pravestas? Ar nebūtų galima jo kaip nors pertvarkyti? [13]

Pirmoj eilėj reikėtų gauti jo nuorašą ir išanalizuoti formalinę pusę. Globėją galima paskirti teismo keliu, – skiria gi globėjas ir abiem tėvam gyviem tebėsant [14]. Dabar yra įstatymas, kuris leidžia valdžiai įsikišti į apleistus ūkius. Ūkio apleidimas – pakankamas pagrindas globėjui skirti. Geriausia būtų Klinga, jei jis sutiktų. Žinoma, reikia pasitarti su advokatu – praktiku (tariaus su Vac. Biržiška [15], – jis, nors ir teisininkas, bet toli nuo gyvenimo). Aš iš Baibokų nieko nenoriu, bet sutarto testamento pakeitimas mane pykina – manyčiau, reikėtų visa daryti teisybei atstatyti, Tavo ir Kazim. naudai. Prie bendro dalyko, kur būsiu reikalingas, prisidėsiu, bet reikia kam nors pasiimti visą reikalą organizuoti ir stumti [16]. Bijau, kad aš nesugebėčiau tai padaryti. Ar tu grįždamas iš atostogų [17] nepasitartum su kokiu advokatu? Nors kad ir su Vaitiekūnu [18], nors jis gal nieko nežino? Iš Palangos išvažiuoju 20; iki 26 būsiu Būgiuose (Viekšnių pašt.), 28–30 būsiu Kaune, kur vėliau – dar nežinau.

Labų dienų nuo Vandos [19].

Br. Bol

'Palanga, liep. 17 d.' [20] [1v] //

KOMENTARAI

[1] Balys Sruoga dėkojo Juozapui Sruogai už laišką apie Baibokų aktualijas ir fotografijas iš tėviškės ir Aniolo Sruogos laidotuvių. Juozapas Sruoga rašė apie brolio Aniolo Sruogos laidotuves, brolėnų ir Baibokų ūkio globėjų paiešką, brolių nenaudai Aniolo pakeistą anksčiau surašytą tėvo testamentą, galimybes jį ginčyti, teisininkų pagalbos paieškas:

„Mielas Boleslavai,

Apsigyvenau pusiaukelėj tarp Zarasų ir Salako (iki Salako 12 k., iki Zarasų 10 klm. ir iki Degučių 6 klm.); miške, prie ežero; tiesa, ir prie vieškelio, bet čia judėjimas tik turgaus dienomis ir tik dienos metu; man jis nekliudo, nes dienos metu esu miške; dulkių nėra – nes vis kiek palyja. Miškas tikrai puikus. Tik vanduo ežere gal kiek per šiltas, – ir šiaip nėra nei šulnio, nei tikro šaltinio (prie ežero Pavargusis [Gražutės ežeras kartais pavadinamas „pavargusiu“ dėl atokios, ramios, medžių apsuptos vietos]). Su pensionu susitvarkiau. Paštas tik vieną – du sykiu į savaitę. Galėjau gauti ir kitą vietą, arčiau prie Zarasų, bet šią buvo parūpinęs pulk. Šlepetys. Atvykęs į Zarasus sužinojau, kad tu Zarasų kraštą apleidai, nes tavo auto buvo matytas vykstant atgal į Uteną. Visgi aš esu pilnai patenkintas. Tu jau, be abejo, būsi girdėjęs apie mano kelionę į a. a. Aniolo laidotuves. Aniolą laidojo pirmadienį iš ryto. Aš nuvykau sekmadienį traukiniu pro Biržus (iš Tilžės išvykau 10 val. ryte, o Baibokuos buvau 9 val. vakare). Nors ir buvau rašęs brolienei Salomėjai, kad atvyksiu, bet arklio Biržuose neradau; reikėjo samdyti žydelį, kurs mane stebėtinai greit nuvežė į Baibokus. Baibokuose radau kieme br. Sal. su vyresniuoju vaiku. A. a. Aniolas buvo Jasiuliškių kapuose ir net į duobę įdėtas, nes ėjo kvapas.

Dar vakare su br. Sal. nuėjome pas Klingus, kuriuos jau radome miegant; bet visgi jie atsikėlo ir kokį pusvalandį pasikalbėjom. Nakvojau daržinėj ant dobilų. Sekmadienį iš ryto atvažiavo br-nės Sal-jos giminės (tėvai ir jų kaimynas Sruoga). Atsikėlęs nuvykau į Jasiuliškius (su Salomėja ir jos vyresniuoju sūnum). Ten radau Jutiškių Petrą Luomoną su sūnumi, Povilą su žmona ir Strazdžių dėdiną su sūnumi ir dukteri. Buvo dar dvi Jutiškių Luomonaičios. Iš pažįstamų mačiau Valį Vaitekūną, Lionginą Čibą ir senelį Pažemecką su Juliu Manyku iš Baibokų. Buvo du kunigai, tarp mišių pagiedojo egzekvijas. Palaidojo kaip įprasta. Žinoma, gerai, kad aš nors vienas atvykau. Vienas kunigas buvo ir į Baibokus atkviestas. Išsikalbėjęs su kunigais sužinojau, kad vienas iš jų su klebonu vyksta automobiliu į Subačių. Taigi pasiprašiau, kad ir mane paimtų. Jie sutiko ir todel ilgai būti Baibokuose man neteko. Salomėja verkė koplyčioj ir prie duobės; vyresnysis sūnus ją ramino, pats neverkė. Matyt, ne per daug dar nusimano. Bet bendrai vyresnysis sūnus daro gerą – sveiką įspūdį. Jaunesnysis atrodo lyg kiek liguistas, – išpurtęs, – labai lėtas. Vaikams nuvežiau saldainių. Šiaip. Salomėjai vieną bonką vyno, kavos, papirosų. –

Pakeliu į Vabalninką aplankiau Stazdžių dėdę Aniolą. Buvau pas jį ne daugiau 10 minučių. Jis jau labai pasenęs, be dantų ir per daug susilenkęs. Dėdina, kaip ir visuomet, buvo irgi labai sena. Vabalninke išbuvau 3/4 val. Paspėjau apžiūrėti bažnyčią ir pieninę; ir net klebonijoj pietus pavalgyti. Pakeliu į Subačių teko plačiau išsikalbėti su klebonu kanauninku Kirliu. Jis pats užvedė kalbą apie a. a. Aniolą ir apie tai, kas toliau darytina. Jis papasakojo, kad jis pats esąs surašęs testamentą prieš mūsų tetušio mirtį ir tas testamentas yra Vabalninko teisėjo užtvirtintas. Sulig to testamento mums neva yra užrašyta kur tai šniūruose viso apie 11 ha. A. a. Aniolas tam neva labai priešinosi ir tuomet kėlė didelį skandalą. Kanauninkas užsiminė, kad kai brolienė Salomėja atvyko pranešti apie Aniolo mirtį, tai pareiškusi, kad ji pasiliko su dviem vaikais [Antanu Algirdu Sruoga, g. 1933-01-15, Vytautu Boleslovu Sruoga, g. 1934-03-19] ir kad dar vieno vaiko [Aniolo Sruogos, g. 1936-11-20] laukianti. Kai aš paklausiau, kaip a. a. Aniolas sugyveno su žmona, tai kanauninkas atsakė, kad, jo žiniomis, Aniolas, vienąkart ar įpykęs, ar įkaušęs, pasakęs, kad toks ir toks (užmiršau pavardę) jau gali Salomėją pasiimti pas save (rodos, iš Šukionių!). Kazimieras, rodos, jau seniau yra girdėjęs, kad Salomėja turi kavalierių. Važiuojant auto kanauninkas užsiminęs, kad Baibokų ūkis labai apleistas ir kad br-nė Sal-ja viena nesugebės jo toliau tvarkyti, jo manymu, reiktų, kad mes broliai sutartum paskirti ką nors kaip ūkvedį, būtent gal ką nors iš mūsų giminių: gal kokį Luomoniuką iš Strazdžių ar iš Jutiškių. Į tai aš jam pasakiau, kad ūkis tikrai apvertinoj padėty: tvoros nupuvę, prie šulnio pasemtas vanduo per pusę minutės išteka iš viedro (tas viedras tekėjo dar prieš karą); sulūžę rogės numestos diendaržy, kur karvės gali ant jų užvirsti. Avilių dalys kluone aukšta žole apaugusios. Juog būtų paprastas dalykas ir roges, ir avilių dalis sumesti į pamalkį ir sukūrenti. Melžiant karves – dobilai iškratomi ant žolės už kūtės. Bet iš Luomoniukų nei vieno negalima paimti, nes jie patys arba ūkininkauja, arba valdininkauja. Pristatyt valdininką prie ūkio – tai reikalo nepagerins; ir, be to, niekas nepanorės iš jų ūkininkauti. Tuomet kanauninkas pasiūlė pavesti ūkio priežiūrą Jonui Klingai. – Pats kanauninkas pasisiūlė reikalui esant padėti patarpininkauti tiems reikalams sutvarkyti. – Jis patarė mums tą reikalą apsvarstyti, o aš paprašiau jo apie tai pakalbėti su br. Salomėja. Ji, o labiausia jos tėvai, be abejo, priešinsis. Tarp kitko, kanauninkas prasitarė, kad a. a. Aniolas iš visų brolių labiausia vertino ir gerbė tik tavo nusistatymą. Taigi ne be reikalo jis norėjo su tavimi vienu pasimatyti. Aniolas tik tau pasitikėjo, manydamas, kad tik tu bešališkai, arba geriau sakant, jam palankiai, gali sutvarkyti reikalus. A. a. Aniolo nuomone, tu visai nesuinteresuotas tolimesniu Baibokų likimu; o man ir Kazimierui jis ypatingai nepasitikėjo, bijodamas, kad mes galime pareikšti savo pretenzijas į žemę.

Man atrodo, kad viską paleisti brolienei Salomėjai – del daugelio sumetimų nereiktų. Ūkio vedėjo paskyrimas tai dar nėra klausimo išsprendimas. Svarbiausia tai vaikams globėjo paskyrimas (kurs ir ūkį turi prižiūrėti). Jeigu Salomėja panorėtų ištekėti, tai toks globėjas ypatingai reikalingas. Rūpintis a. a. Aniolo vaikais, man atrodo, yra mūsų tiesioginė moralinė pareiga. Jie turi būti gerai auginami ir auklėjami. – Abu vaikai labai panašūs į Aniolą. – Praktiškai, man atrodo, kad reiktų gauti a. a. tetušio testamento nuorašą (Kazimieras sakė, kad tą nuorašą mes visuomet galime gauti). O paskui reiktų mums geriausia visiems kolektyviai kreiptis į teismą del vaikams globėjo paskyrimo. Tokiu globėju aš siūlyčiau Joną Klingą; girdėjau, kad Salomėja pati palaiko gerus santykius su Klingos moterimis. – Tą reikalą nereikėtų užtraukti. Tuoj po laidotuvių apie tuos reikalus kalbėt aš nenorėjau ir nepasitaręs su tavimi ir Kazimieru nei negalėjau. – Salomėjos tėvas pasakojo, kad a. a. Aniolas jokio palikimo, jokio parėdymo nepalikęs. – Siunčiu tau keletą nuotraukų iš Baibokų ir laidotuvių.

Parašyk man, ką tu manai tais reikalais. Gal turėsi progos rasti kur nors gerą patarimą. Gal koks pažįstamas advokatas galėtų tau ką nors patarti. Mano nusistatymas toks. A. a. Aniolo vaikams priguli viskas, kas prigulėjo jam pačiam. Jeigu Salomėja vėl ištekėtų, tai su ja turi būti pasielgta, kaip įstatymai numato. –

Tuo tarpu tiek.

Labų dienų poniai Vandai.

Brolis Juozapas

Adresas: Degučių paštas
Zarasų apsk.
Girininkija Gražutė
Man“

(Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Zarasų apskrities, Gražutės girininkijos – į Palangą, iki 1936-06-17, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 855, l. 1r–v, 2r–v, 3r–v).

[2] Aniolas Sruoga (1890–1936) – vyresnysis Balio Sruogos brolis, ūkininkas Baibokuose, po tėvo Pranciškaus Sruogos mirties 1931 m. Baibokų ūkio paveldėtojas, tvarkytojas.

„Tūkstantis devyni šimtai trisdešimt šeštais metais liepos antrą dieną Baibokų vienk. mirė Aniolas Sruoga plaučių džiova, aprūpintas šv. sakramentais.

46 metų amžiaus Prano sūnus, pil. Vabalninko valsčiaus. Šeimos liko žmona Saliomėja Balčiūnaitė 26 metų ir vaikai Vytautas 3 1/2 met. ir Algirdas 2 1/2 met.

Palaidojo kun. Kuzminskas š. m. liepos 6 d. Jasiuliškių kapuose“ („Lietuvos Respublika. Panevėžio vyskupija. Metrikos nuorašas iš Kupiškio dekanato Vabalninko bažnyčios 1936 metų mirusiųjų knygos globos reikalu“, žr. „Balio Sruogos dokumentų nuorašai: sutartys, pareiškimai, universiteto reikalai ir kt.“, [klebono kanauninko Mato Kirlio 1937-03-15 patvirtintas tikras rankraščio nuorašas], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 1324, l. 4r).

[3] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas, profesorius.

[4] Matas Kirlys (1872–1958) – Vabalninko klebonas, kanauninkas.

[5] 1928-05-06 pasirašytas Pranciškaus Sruogos testamentas, kuriam pritarė visi jo sūnūs (plačiau žr. Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, iš Kauno – į Berlyną, 1928-05-09, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 262, l. 1r, 2r, 3r, dar žr. https://www.sruoga.flf.vu.lt/laiskai/public/letter/698fa93a2a58b).

[6] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis. Nuo 1927-10-18 iki 1933-11-14 Pašto valdybos direktorius. Nuo 1933-10-14 izoliuotas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1935-02-18–26 Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu ir nuteistas 15 metų kalėti Kauno sunkiųjų darbų kalėjime dėl pašto ženklų padirbinėjimo, nelegalaus jų platinimo, už juos gautų pinigų pasisavinimo, naudojantis tarnybine padėtimi.

[7] Balys Sruoga, studijuodamas Rusijoje, Petrogrado miškų institute, o vėliau universitete, nuo 1914 m. rugsėjo 1 d. iki 1916 m. rugpjūčio 23 d., gyveno pas brolį Adolfą Sruogą, Petrogrado telefonų tinklo inžinierių:

„Sruoga įstojo į Petrapilio miškų institutą. 1915 m. vasarą patekęs į Petrapilį, sutikau jį netoli Viešosios bibliotekos, iš kurios jis kaip tik ėjo. Sruoga buvo apsivilkęs gražia Miškų instituto uniforma ir užsiauginęs ilgus, kone lig pečių plaukus (kurie visą gyvenimą styrojo atsikišę į šalis). Pasisveikinom, apsidžiaugėm pasimatę. Jis nusivežė mane kažkur toli, bene į Vasiljevo salą, – ten gyveno jo vyriausias brolis Adolfas su šeima, pas kurį jis ir buvo prisiglaudęs. Namas tarytum medinis, bet viduje butas man pasirodė „poniškas“ – švarus, šviesus, miestietiškas“ (Juozas Urbšys, „[Atsiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 67).

„Nedžiugino gyvenimas pas brolį Vasiljevo saloje (Orenburgskaja 11, b. 4). Medinis namas buvo švarus ir miestiškas, bet vietos nedaug (ilgainiui spaudėsi viename kambaryje), dirbti neturėjo kur, miegoti teko net prieangy, o vasarą – balkone. Vargino nesutarimai su broliene Tatjana, kuriai nepatiko „poetiškas“ giminaičio gyvenimo būdas“ (Algis Samulionis, *Balys Sruoga*, Vilnius: Vaga, 1986, p. 56–57).

[8] Pranciškus Sruoga (1846–1931) – Balio Sruogos tėvas, ūkininkas Baibokuose, Baibokų ūkio savininkas.

[9] Balio Sruogos raštelis dėl palikimo (žemės sklypo dalies) Baibokuose atsisakymo brolio Adolfo Sruogos labui neišliko. Broliai Juozapas, Kazimieras ir Balys Sruogos rūpinosi nuteisto brolio Adolfo Sruogos dalimi, nes iš jo dėl Pašto ženklų bylos nuosprendžio atimtos teisės, konfiskuotas turtas: „Jau savo spalių 15 d. rašte minėjau, kad testamente paminėtam ketvirtajam broliui, Adolpui Sruogai, yra atimtos ne tik visos teisės, bet ir visas jo turtas konfiskuotas; taigi gauti iš jo kokį nors įgaliojimą ne tik negalima, bet ir neturėtų būti reikalo“ (Juozapo Sruogos laiškas advokatui Pranui Vasiliūnui, iš Panemunės – į Vabalninką, 1939-01-03, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r).

[10] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis, 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[11] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.

[12] Balio Sruogos brolių Juozapo ir Kazimiero sveikata buvo prasta, todėl rašytojas pirmiausia galvojo apie juos: „Juozo sveikata buvo silpna – Didžiajame kare jį smarkiai sužeidė patrankos sviedinio skeveldros. Man yra rodęs, kiek nugaroje trūksta mėsos ir kaulų“ (Mikalojus Lomanas, „Apie Balio Sruogos senelius ir prosenelius“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 20); „Kazimieras – jauniausias Sruogos sūnus, mokslus baigė Šveicarijoje, turėjo ekonomikos mokslų daktaratą, dirbo finansų ministerijoje, buvo Kauno „Maisto“ direktorius. Mokslus eidamas sirgo, jam buvo nupjauta koja, pridėtas protezas. Vaikščiodavo su lazda, šlubuodamas“ (Idem, in: *Ibid*.).

[13] Kad vėliau surašytą testamentą būtų galima užginčyti dėl paveldėtojų teisės į nuosavybę, pirma reikėjo atskirti broliams Sruogoms paskirtą žemės sklypą (jo tikslaus ploto broliai nežinojo) nuo Baibokų sklypo. Broliai Sruogos baiminosi, kad naujasis Salomėjos vyras gali užvaldyti jiems skirtą žemės sklypą Baibokuose:

„Juog jeigu nieko nebus daroma, tai tikrai tas Vabalninko pašto važikas (Kaziliūnas) užvaldys ir traką!

Boleslavas man rašo, kad jis savo dalies neimsiąs, nieko nedarysiąs ir nieko žinoti nenori, – pataria daryti, kaip aš išmanau.

Deja, kol trakas neatskirtas nuo Baibokų sklypo, nieko negalima daryti. Ir man, ir tau, ir Boleslavui teks duoti įgaliojimą advokatui užbaigti reikalui. Tik klausimas, ką mes įgaliosime, ar p. [Antaną] Stankų, ar kitą advokatą. […]

Aš manau visgi parašyti ir Vabalninko advokatui [Pranui] Vasiliūnui, klausdamas, ar jis nesutiks sutvarkyti testamentą ta prasme, kad mums būtų pripažintos nuosavybės teisės į traką: paklausiu, kokias sąlygas jis statytų ir kaip ilgai turėtų tęstis byla“ (Juozapo Sruogos laiškas Kazimierui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-09-23, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r–v).

[14] Aniolo Sruogos palikto turto ir jo vaikų globėjais 1937 m. rudenį tapo velionio žmona Salomėja Balčiūnaitė, Vladas Jacevičius iš Jasiuliškių ir Jonas Lomanas iš Strazdžių:

„Gerbiamas p. Juozai!

Dovanokite, kad taip ilgai nieko nepranešiau. Teismas buvo iššaukęs spalio mėnesį. Sutikome visi būti globėjais, Tamstų brolio Aniolo turto. Tai yra: aš, Saliomėja ir Luomonas. Tik gaila, kad antstolys neatvažiuona turto surašyti. Panašu, kol turtas nesurašytas, globėjai neatsako. Saliomėja sako, kad „už surašymo turto aš nemokėsiu“. Nežinia, kam priseis mokėti. Mokesčio reikės apie 120 litų. Ar negalėtumėte parūpinti poną antstolį Žitkevičių tuo dalyku.

Saliomėja jau apsivedė. Džiaugiasi su jaunu vyru.

Draugiškai. V. Jėčius

37 XII-7 Jasiuliškis.“

(Vlado Jacevičiaus laiškas Juozapui Sruogai, iš Jasiuliškio – į Tilžę, 1937-12-07, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 1473, l. 25r).

[15] Vaclovas Biržiška (1884–1956) – teisininkas, bibliografas, kultūros istorikas. 1933–1935 m. VDU Teisių fakulteto dekanas. 1936 m. VDU Teisės fakulteto Administracinės teisės profesorius.

[16] Juozapas Sruoga, įgaliotas brolių, rūpinosi mirusio brolio Aniolo Sruogos turto surašymu bei teisiniais visiems broliams pagal tėvo testamentą priklausiusio žemės sklypo (trako) Baibokuose reikalais (nuomojo jį buvusiai mirusio brolio Aniolo Sruogos žmonai):

„Gerbiamoji p. Saliomėja,

Esu labai nustebęs gavęs žinią, kad ligi šiol dar nėra surašytas mirusiojo mūsų brolio a. a. Aniolo Sruogos paliktas turtas. Kad tas turtas turėjo būti surašytas dar prieš Tamstos vestuves, rodos, turėtų būti visiems aišku ir savaime suprantama. Gautomis mano žiniomis, a. a. Aniolo Sruogos paliktas turtas todel nesurašomas, kad Tamsta nesutinki mokėti Teismo Antstoliui reikalingo mokesnio (120 litų). Tą mokesnį, mano ir mano kitų brolių įsitikinimu, tiktai Tamsta privalai sumokėti, tuo labiau kad, mirus a. a. mūsų tėveliui Pranui Sruogai, mes paliktu mums sulig testamento žemės plotu (traku) ligi šiol nesinaudojome. Mokesnio Teismo Antstoliui nei aš, nei kas iš mano brolių nemokėsime. Jeigu Tamsta tikrai atsisakytum apmokėti a. a. Aniolo Sruogos palikto turto surašymui reikalingas išlaidas, tai tuomet prisieitų tą mokesnį paimti iš globėjų: gi gobėjai tik tuomet galėtų daryti kokias nors išlaidas, jeigu jie paimtų savo žinion viso a. a. Aniolo Sruogos palikto turto valdymą ir žemės ūkio vedimą. Žinoma, tuomet prisieitų prašyti Apylinkės Teismą ir globėjų sąstatą pakeisti.

Atsižvelgdamas į tai, kad a. a. Aniolo Sruogos paliktas turtas turi būti neatidėliojant surašytas, prašau Tamstos pranešti man, ką Tamsta manai daryti, kad tas turtas būtų surašytas dar prieš š. m. Kalėdų šventes. Jeigu laike 10 dienų nesulauksiu jokio atsakymo, būčiau priverstas baigti tvarkyti tą reikalą. Iš Tamstos anksčiau man rašyto laiško, kad Tamstos dabartinis vyras turėjo atgabenti iš Vabalninkų kai ką iš savo judomojo turto: taigi surašant a. a. Aniolo Sruogos paliktą turtą skaitau būtinai reikalingu, kad prie surašymo dalyvautų ir liudininkai iš kaimyninių vienkiemių.

Prie šios progos pranešu Tamstai savo ir savo brolių vardu, kad sulig testamento skirtą mums žemės plotą, taip vadinamą traką, 1938 metais mes paimam savo žinion ir nuosavybėn, – bet 1938 metais sutinkame Tamstai leisti naudotis už atatinkamą nuomą. Šiuo prašau Tamstos pranešti, ar Tamsta sutinki 1938 metais nuomoti traką ir kiek Tamsta siūlai mokėti nuomos. Jeigu Tamsta nuomoti nesutiksi, trakas bus išnuomotas kitiems. Apie trako išnuomavimą, žinoma, turės būti surašytas atitinkamas susitarimas raštu.

Tikiuosi, kad Tamsta visais virš išdėstytas reikalais sutiksi duoti teigiamą atsakymą ir kad mums dėlei tų reikalų nereikės eiti į teismą.

Su pagarba

Šio laiško nuorašas siunčiamas
a. a. Aniolo Sruogos palikto turto ir vaikų globėjams:
p. Vladui Jacevičiui Jasiuliškiuose ir p. Jonui Lomanui Strazdžiuose“

(Juozapo Sruogos laiškas Salomėjai Balčiūnaitei-Sruogienei-Kaziliūnienei, iš Tilžės – į Vabalninką, 1937-12-11, [mašinraštis, nuorašas], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 1473, l. 26r–v).

[17] Juozapas Sruoga parašė dar du laiškus broliui Baliui Sruogai, juose pasakojo, kur ir kaip jis pats leido atostogas, nepamiršdamas rūpintis Baibokų reikalais:

„Mielas Boleslavai,

Labai ačiū už laišką. Šiandien, būdamas Zarasuose, gavau laišką ir iš Kazimiero, kurs mano, kad mums reikia aktyviai ir skubiai įsimaišyti į Baibokų reikalus.

Dar šiandien iš Zarasų parašiau laišką J. Klingai, prašydamas jo patarimo ir nurodymų. Parašiau ir Vabalninko apylinkės teisėjui – prašydamas prisiųsti testamento nuorašą. Prašiau, kad tą nuorašą jis pasiųstų į Palangą.

Laišką pradėjau rašyti Romuvos miške prie Sartų ežero. Mat jau nuo 23 VII trankausiu po Zarasų kraštą (radau pažįstamą, kurs turi savo auto). 23 VII buvome Salake ir prie administracijos linijos; vakar – 24 VII nuvykome per Zarasus, Stelmužę ir Raudonę į Obelius (reikėjo pavežėti vieną žmogų). Iš Obelių per Aleksandravelę, Bradesius, Romuvą – pagal Sartų ežerą atvykome į Dusetus, kur nakvojome. Padarėme nedaug klm. (tik 102), visgi pavargome; daugely vietų buvome sustoję, daug fotografavome. Romuvoj buvome pas Visuomį, kurs aprodė Sartų visas įžymybes. Ežere nusimaudėme; radome tris baidares iš Kauno. Kelionė kiek rizikinga, nes mes ne tik neturime atsarginės padangos, bet ir diferencialas įtartinai ūžia; be to, automobilio rėmas įlūžęs (dabar Dusetuose taisomės – 3 val. iš ryto). Dusetuose gavome puikią nakvynę. Taigi laišką tęsiu jau Dusetuose 25 VII. Norėjome vakar pasiekti kun. J. Luomoną Sudeikių miestely, bet del auto aptvarkymo sustojome nakvynei Dusetuose. Šiandien norime vykti per Antalieptį į Uteną – Molėtus – Labanorus – Tauragnus – Vajasiškį ir namon (į Gražutę). Mano kelionės draugas – zarasiškis, jis čia viską žino, – ir labai malonus žmogus. Kol kas kelionė sekasi neblogai. Važiuojame 30–40 klm. į valandą; kol kas tik vieną kartą buvome griovy. Auto iš pažiūros labai apšepęs ir atrodo žydiškai nešvarus, bet į kalnelius ir kalnus traukia labai sąžiningai. – Tuo tarpu tiek. Iš atostogų kol kas labai patenkintas. 30 VII tikiuosiu vykti į Stockholmą.

Brolis Juozapas“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Zarasų, Dusetų – į Būgius, 1936-07-24, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 856, l. 1r–v);

„Mielas Boleslavai,

Rašau Gražutės miške, tik ką sugrįžęs iš savo ekskursijos po Zarasų (!) kraštą. Važinėjau su Pagėgių gimnazijos mokytojum, kurs turi jau gerokai naudotą nuosavą automobilį. Per 4 dienas padarėme 425 kilometrų. Kaip jau rašiau tau, per Zarasus, Stelmužę, Raudėnę buvome nuvykę net iki Obelių, o paskui per Aleksandravelę, pagal Sartų ežerą, Dusetus, per Antazavę, Sudeikius (pas kun. Luomoną), Uteną, Molėtus, Giedraičius, Dubingius, Joniškį, Labanorą, Saldutiškį (kur nakvojome ir kurs man visai nepatiko), Tauragnus, Salaką – atgal į Gražutę. Kelio matėme visokio ir tik (per nesusipratimą) vieną kartą buvome įsukę į griovį. Šiaip kelionė sekėsi nepaprastai gerai, ypač turint mūsų auto stovį (ūžė diferencialas, rėmas *chassis* įlūžęs, šviesa bloga, stabdžiai veik neveikia (kai įspaudi pedalą, tai kartais ją su rankomis reikia iškelti). Tik kai Giedraičiuose stovint vietoj dešinysis pirmgalio ratas nuleido orą (prieš pat audrą), pastebėjau, kad mano kompanionas – šoferis neturi nei stiklo poperio, nei reikalingo klijaus. Domkratas irgi pasirodė netikęs. Bet jis visgi aut. tiek sumanus šoferis, kad lietui lyjant nuėmė padangą ir viską sutvarkė. Jis pats jautė, kad ta padanga gali sprogti (aut. pirmutinio rato!), todėl pavažiavęs porą desėtkų kilometrų jau ne tik lietui lyjant, bet ir labai rūstaujant perkūnijai (netolieso uždegė triobą) nuėmė padangą dar sykį (su pagalba dalbos), kad ją geriau sutvarkyti. Laimė, kad benzino pristigome viename miestely, o ne ant lauko, kur visgi pavyko, nors su 25% brangesne kaina, gauti mažą išteklių. Daug maudėmės, daug padarėme nuotraukų. Aš patenkintas, kad tą kelionę padariau ne savo automobiliu, nes vietomis keliai buvo ypatingai sunkūs (ypač per miškus važiuojant į Labanorą). Tikiuosiu, kad ryt paaiškės, ar aš galėsiu 31/VII vykti į Stockholmą.

Daug gražių linkėjimų poniai Vandai ir tau su Dalia.

Brolis Juozapas“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Gražutės – į Kauną, 1936-07-27, [rankraštis], in: LLTI BR, f. 53, b. 856, l. 1r–v).

[18] Vytautas Vaitiekūnas (1903–1984) – teisininkas. Nuo 1926 m. vertėsi advokato praktika Kaune.

[19] Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997) – 1928–1939 m. Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja.

[20] Antroje lapo pusėje, apačioje, kairiajame pakraštyje, vertikaliai Balio Sruogos ranka pridėtas laiško vietos ir datos prierašas.